

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/56/2008

POLACY O PROPONOWANYCH ZMIANACH W SYSTEMIE POLITYCZNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

POLACY O PROPONOWANYCH ZMIANACH W SYSTEMIE POLITYCZNYM

- ❑ Jedyne co szósty Polak (16%) opowiada się za utrzymaniem dotychczasowego, czyli proporcjonalnego systemu wybierania posłów. Dwie piąte badanych (40%) optuje za wprowadzeniem w wyborach do parlamentu ordynacji większościowej z okręgami jednomandatowymi, a co jedenasty (9%) uznaje za najlepszy system mieszany.
- ❑ Likwidacji izby wyższej parlamentu chciałaby połowa Polaków (51%), a nieco ponad jedna czwarta (27%) jest za jej utrzymaniem.
- ❑ Zdecydowana większość badanych (81%) podziela opinię o zredukowaniu liczby posłów zasiadających w Sejmie, z tego niemal połowa (48%) nie ma żadnych wątpliwości, że takie rozwiązanie byłoby zasadne. Sprzeciw w tej kwestii wyraża zaledwie 8% ankietowanych.
- ❑ Za tym, aby posłowie – pomimo pełnionych funkcji publicznych – w niektórych sytuacjach nie byli tak jak dotychczas chronieni immunitetem, opowiada się aż 87% Polaków, z czego blisko dwie trzecie stanowią zdecydowani zwolennicy tego pomysłu. Przeciwnie zdanie ma jedynie 3% badanych.
- ❑ Podzielone są opinie dotyczące zmiany obowiązującej w Polsce konstytucji. Ponad jedna trzecia ankietowanych (37%) wyraża aprobatę i tylko nieco więcej osób (41%) – sprzeciw.

Działacze Platformy Obywatelskiej od kilku lat postulują przebudowę systemu politycznego w Polsce, zgodnie z którą m.in. zniesiono by izbę wyższą parlamentu, zmniejszono liczbę posłów zasiadających w Sejmie, zlikwidowano lub zdecydowanie ograniczono immunitet poselski czy wreszcie wprowadzono jednomandatowe okręgi wyborcze w wyborach do parlamentu, jednocześnie zmieniając system głosowania z proporcjonalnego na większościowy. Po ostatnich wyborach parlamentarnych, wygranych przez PO, postulaty te nadal są podejmowane przez działaczy tej partii w debacie publicznej. Problem jednak polega na tym, że wszystkie te kwestie wymagają zmian w ustawie zasadniczej, a do tego z kolei konieczne jest poparcie dwóch trzecich głosów posłów. Tymczasem z wypowiedzi zarówno opozycji, jak i współkoalicjantów wynika, że obecnie projekty te w proponowanej formie mają małe szanse realizacji.

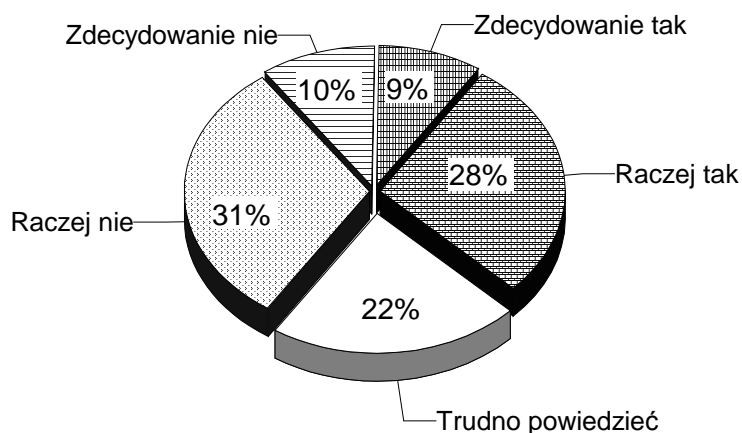
W marcowym sondażu¹ postanowiliśmy zapytać Polaków, czy i w jakim stopniu popierają proponowane przez rząd zmiany w systemie politycznym.

STOSUNEK DO ZMIANY KONSTYTUCJI

Polacy mają podzielone opinie w kwestii zmiany konstytucji obowiązującej w Polsce od 1997 roku. Na modyfikację ustawy zasadniczej zgadza się ponad jedna trzecia badanych (37%), a tylko nieco większa grupa (41%) jest temu raczej lub zdecydowanie przeciwna. Ponad jedna piąta ankietowanych (22%) nie ma wyrobionej opinii w tej kwestii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (214) zrealizowano w dniach 7–10 marca 2008 roku na liczącej 1205 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W POLSCE OBECNIE POWINNO SIĘ ZMIENIĆ KONSTYTUCJĘ CZY TEŻ NIE?

W ciągu niespełna czterech lat liczba osób popierających zmiany w konstytucji zmniejszyła się o 8 punktów procentowych. W takim samym stopniu przybyło przeciwników tej idei.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce obecnie powinno się zmienić konstytucję czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X 2004	III 2008
	w procentach	
Zdecydowanie tak	15	9
Raczej tak	30	28
Raczej nie	24	31
Zdecydowanie nie	9	10
Trudno powiedzieć	22	22

Sceptycyzm wobec propozycji zmiany ustawy zasadniczej istotnie wzrasta wraz z poziomem edukacji respondentów. Oprócz osób z wyższym wykształceniem stosunkowo najbardziej krytycznie w tym względzie wypowiadają się respondenci w wieku od 18 do 24 lat – zwłaszcza uczniowie i studenci, a także kadra kierownicza i inteligencja.

Jeżeli chodzi o sympatie partyjne, to można zauważyć, że w elektoracie głównej partii rządzącej opinie w tej kwestii są dokładnie podzielone, natomiast w pozostałych przypadkach przeważają przeciwnicy zmian.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce obecnie powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
LiD*	42	50	8
PO	43	43	13
PSL*	27	45	28
PiS	39	44	17
Niezdecydowani, na kogo głosować	26	36	38
Niezdecydowani, czy głosować	36	38	26
Niegłosujący	35	37	28

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

Poparcie dla zmiany konstytucji wzrasta wraz ze stopniem zainteresowania polityką. Propozycja ta spotyka się z uznaniem blisko połowy ankietowanych (47%), którzy deklarują duże lub bardzo duże zainteresowanie kwestiami politycznymi. Wśród osób określających swoje zainteresowanie polityką jako niewielkie lub żadne dominuje sprzeciw wobec zmian ustawy zasadniczej.

Tabela 3

Zainteresowanie polityką	Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce obecnie powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Duże	47	41	12
Średnie	41	45	14
Niewielkie lub żadne	31	38	31

SYSTEM WYBORCZY

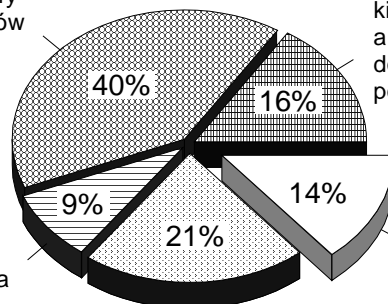
Pomimo niejednoznacznego stanowiska co do zmiany konstytucji jedynie co szósty Polak (16%) opowiada się za utrzymaniem dotychczasowego, czyli proporcjonalnego systemu wybierania posłów. Dwie piąte badanych (40%) optuje za wprowadzeniem w wyborach do parlamentu ordynacji większościowej z okręgami jednomandatowymi, a co jedenasty (9%) za najlepszy uznaje system mieszany, w którym część posłów byłaby wybierana w głosowaniu na listy, część zaś w okręgach jednomandatowych. Dla co piątego Polaka (21%) sposób wybierania posłów jest bez znaczenia, a jedna siódma (14%) nie ma wyrobionej na ten temat opinii.

RYS. 2. SĄ RÓŻNE SPOSOBY WYBIERANIA POSŁÓW DO PARLAMENTU. JAKI SPOSÓB WYBIERANIA JEST, PANA(I) ZDANIEM, NAJLEPSZY I WARTO BY GO ZASTOSOWAĆ W POLSCE?

Większościowy - to znaczy taki, w którym w jednym okręgu wyborczym wybierany jest jeden poseł, który uzyskał największą liczbę głosów

Proporcjonalny - to znaczy taki, jaki stosowany był dotychczas: z jednego okręgu wybiera się kilku, a nawet kilkunastu posłów, a mandaty dzieli się proporcjonalnie do liczby głosów, jakie padły na listy poszczególnych partii

Mieszany - część posłów wybiera się głosując na listy, część w okręgach jednomandatowych

Nie ma to dla mnie znaczenia

Trudno powiedzieć

Od początku monitorowania przez nas tej kwestii system większościowy w wyborach do parlamentu miał w Polsce więcej zwolenników niż system proporcjonalny². W ostatnich latach można nawet zauważyć nieznaczny, chociaż systematyczny wzrost odsetka jego propagatorów. Jednocześnie od października ubiegłego roku minimalnie (o 3 punkty) zmniejszyła się liczba zwolenników systemu proporcjonalnego i o 7 punktów zwiększył się odsetek tych, dla których sposób wybierania posłów nie ma większego znaczenia.

Tabela 4

Są różne sposoby wybierania posłów do parlamentu. Jaki sposób wybierania jest, Pana(i) zdaniem, najlepszy i warto by go zastosować w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IV 2006	X 2007	III 2008
	w procentach		
Proporcjonalny – to znaczy taki, jaki stosowany był dotychczas: z jednego okręgu wybiera się kilku, a nawet kilkunastu posłów, a mandaty dzieli się proporcjonalnie do liczby głosów, jakie padły na listy poszczególnych partii	16	19	16
Większościowy – to znaczy taki, w którym w jednym okręgu wyborczym wybierany jest jeden poseł, który uzyskał największą liczbę głosów	36	38	40
Mieszany – część posłów wybiera się głosując na listy, część w okręgach jednomandatowych	9	10	9
Nie ma to dla mnie znaczenia	23	14	21
Trudno powiedzieć	16	19	14

² Zob. komunikat CBOS „Ordynacja wyborcza do Sejmu”, listopad 2007.

Najwięcej zwolenników większościowych wyborów do Sejmu jest w elektoracie PO (50%) i PSL (48%). Natomiast stosunkowo najrzadziej za taką formułą wybierania posłów opowiadają się potencjalni wyborcy PiS (36%), jednak i w tym elektoracie jest to najczęściej wyrażana propozycja. Wśród osób o niesprecyzowanych poglądach politycznych, niezdecydowanych na udział w potencjalnych wyborach oraz niezainteresowanych głosowaniem, mniej więcej połowa nie przykłada wagi do rodzaju systemu wyborczego w Polsce lub nie ma wyrobionej opinii o tym, który z nich byłby dla naszego kraju najlepszy.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty	Są różne sposoby wybierania posłów do parlamentu. Jaki sposób wybierania jest, Pana(i) zdaniem, najlepszy i warto by go zastosować w Polsce?				
	Proporcjonalny	Większościowy	Mieszany	Jest to bez znaczenia	Trudno powiedzieć
	w procentach				
LiD*	23	39	15	21	2
PO	19	50	10	13	8
PSL*	14	48	3	19	16
PiS	21	36	12	18	13
Niezdecydowani, na kogo głosować	9	39	3	24	25
Niezdecydowani, czy głosować	16	36	4	30	14
Niegłosujący	11	29	10	29	21

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

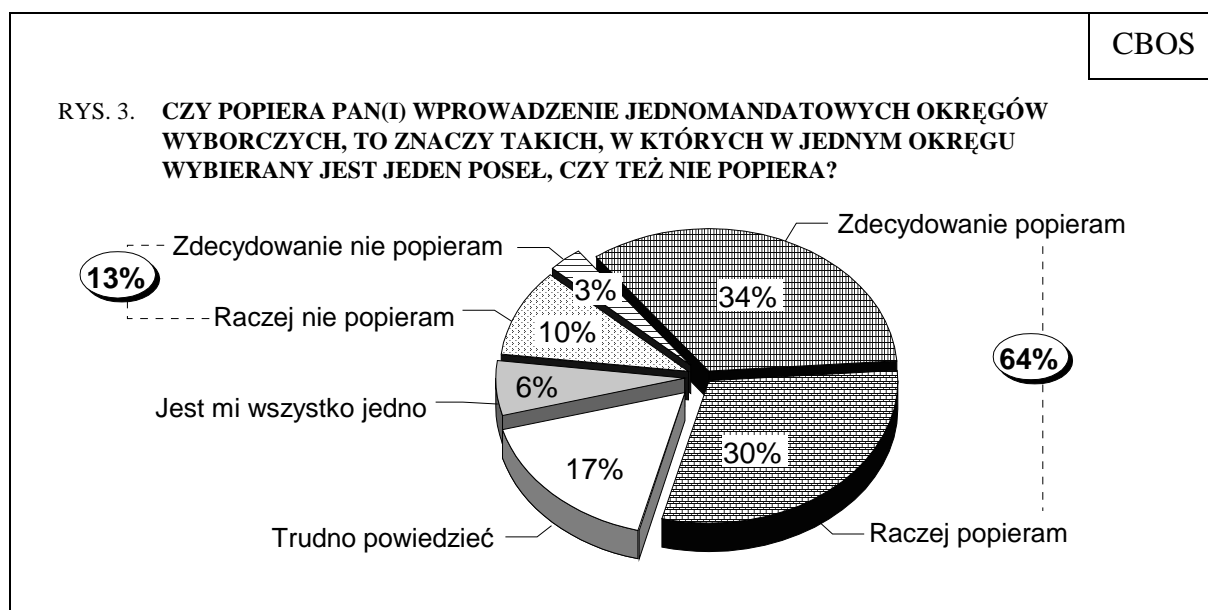
Poparcie dla większościowego systemu wybierania posłów jest tym wyższe, im większe zainteresowanie respondentów polityką. Głosowanie większościowe za najlepsze i warte zastosowania w wyborze posłów uznaje blisko trzy piąte badanych (59%) w dużym lub w bardzo dużym stopniu interesujących się sprawami politycznymi, natomiast spośród tych, dla których kwestie polityczne mają niewielkie znaczenie lub są w ogóle nieważne, aż połowa albo nie zajmuje określonego stanowiska w sprawie najlepszego systemu wyborczego w wyborach do Sejmu, albo wykazuje w tym względzie obojętność.

Tabela 6

Zainteresowanie polityką	Są różne sposoby wybierania posłów do parlamentu. Jaki sposób wybierania jest, Pana(i) zdaniem, najlepszy i warto by go zastosować w Polsce?				
	Proporcjonalny	Większościowy	Mieszany	Jest to bez znaczenia	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Duże	17	59	10	9	5
Średnie	20	43	11	17	9
Niewielkie lub żadne	11	32	7	29	21

JEDNOMANDATOWE OKRĘGI WYBORCZE?

Mimo iż większościowy system wyborczy uznawany jest za najlepszy przez 40% dorosłej populacji, za wprowadzeniem jednomandatowych okręgów wyborczych, a więc takich, które najczęściej związane są z systemem większościowym – gdzie w jednym okręgu wybierany jest jeden poseł, opowiada się aż 64% ankietowanych, a tylko jedna ósma (12%) jest przeciwna takiemu rozwiązaniu. Pozostali respondenci wyrażają w tym względzie obojętność (6%) lub brak opinii (17%).

Należy zauważyć, że choć idea wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do polskiego parlamentu nadal ma zdecydowanie więcej zwolenników niż przeciwników, w ciągu niespełna czterech lat liczba popierających ten pomysł zmalała z 72% do 64% (w tym aż o 14 punktów zmniejszył się odsetek jego zdecydowanych entuzjastów), natomiast o 5 punktów (z 8% do 13%) przybyło jego przeciwników.

Tabela 7

Czy popiera Pan(i) czy też nie popiera wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych, to znaczy takich, w których w jednym okręgu wybierany jest jeden poseł?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X 2004		III 2008	
	w procentach			
Zdecydowanie popieram	48	72	34	64
Raczej popieram	24		30	
Raczej nie popieram	6	8	10	13
Zdecydowanie nie popieram	2		3	
Jest mi wszystko jedno	4		6	
Trudno powiedzieć	16		17	

Poparcie dla głosowania w jednomandatowych okręgach wyborczych jest najwyższe wśród zwolenników PSL (74%) i PO (72%), natomiast stosunkowo najwięcej przeciwników tego systemu jest w elektoracie LiD (30%).

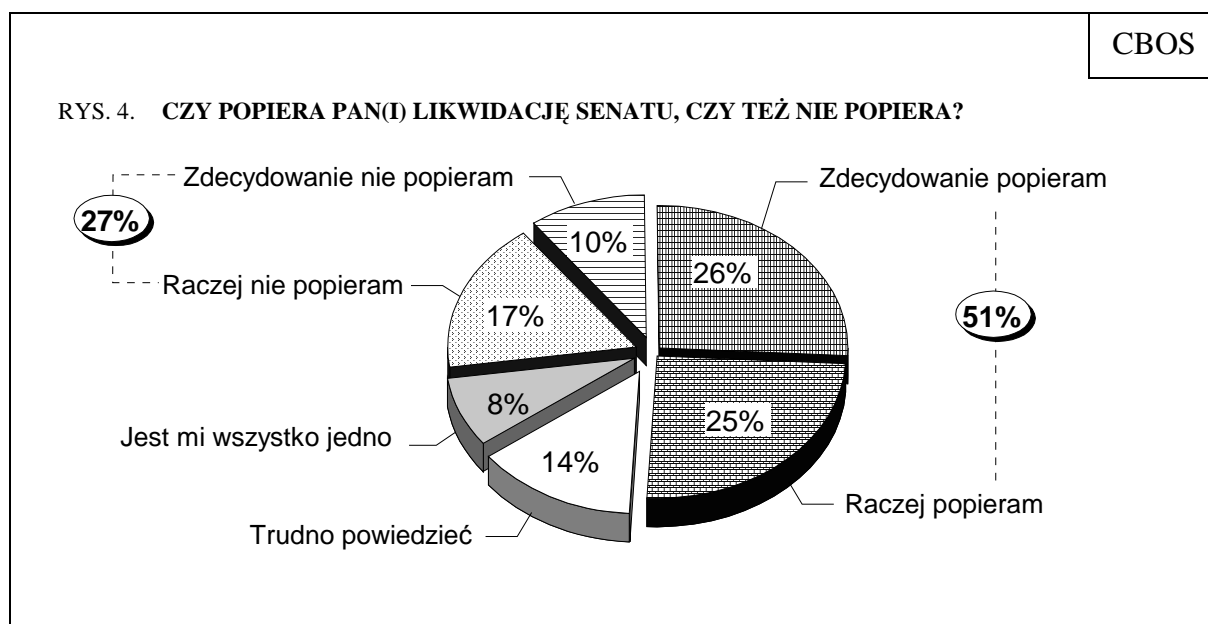
Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Czy popiera Pan(i) wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych, to znaczy takich, w których w jednym okręgu wybierany jest jeden poseł, czy też nie popiera?			
	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć
	w procentach			
LiD*	61	30	5	4
PO	72	14	4	10
PSL*	74	0	5	21
PiS	64	17	5	14
Niezdecydowani, na kogo głosować	47	3	14	36
Niezdecydowani, czy głosować	56	14	8	22
Niegłosujący	61	7	9	23

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

LIKWIDACJA SENATU?

Za likwidacją izby wyższej parlamentu opowiada się obecnie połowa Polaków (51%), a tylko nieco ponad jedna czwarta (27%) jest temu przeciwna. Pozostali badani (w sumie 22%) nie mają na ten temat wyrobionej opinii lub wyrażają obojętność.

Obecne poparcie dla idei likwidacji Senatu jest porównywalne z tym, jakie odnotowaliśmy w październiku 2004 roku. Natomiast w stosunku do sytuacji sprzed trzech lat liczba zwolenników utrzymania jedynie izby niższej parlamentu zwiększyła się o 6 punktów, a odsetek przeciwników tego pomysłu zmalał o 4 punkty.

Tabela 9

Czy popiera Pan(i) likwidację Senatu, czy też nie popiera?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	IV 2002*	X 2004	V 2005*	III 2008
	w procentach			
Zdecydowanie popieram	21	33	24	26
Raczej popieram	20	22	21	25
Raczej nie popieram	21	19	24	17
Zdecydowanie nie popieram	14	7	7	10
Jest mi wszystko jedno	-	6	-	8
Trudno powiedzieć	24	13	24	14

* W latach 2002 i 2005 pytanie brzmiało: „Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce powinno się zlikwidować Senat czy też nie?”, a w kafeerii odpowiedzi nie znalazło się stwierdzenie „jest mi wszystko jedno”

Za likwidacją Senatu opowiadają się przede wszystkim zwolennicy LiD i PSL (po 63%). Przeciwnicy tego rozwiązania nieco przeważają nad jego entuzjastami jedynie w elektoracie PiS. Wśród respondentów o niesprecyzowanych sympatiach partyjnych, niezdecydowanych na udział w ewentualnych wyborach i w grupie tych, którzy deklarują, że na pewno nie będą głosować, dominują osoby popierające likwidację izby wyższej.

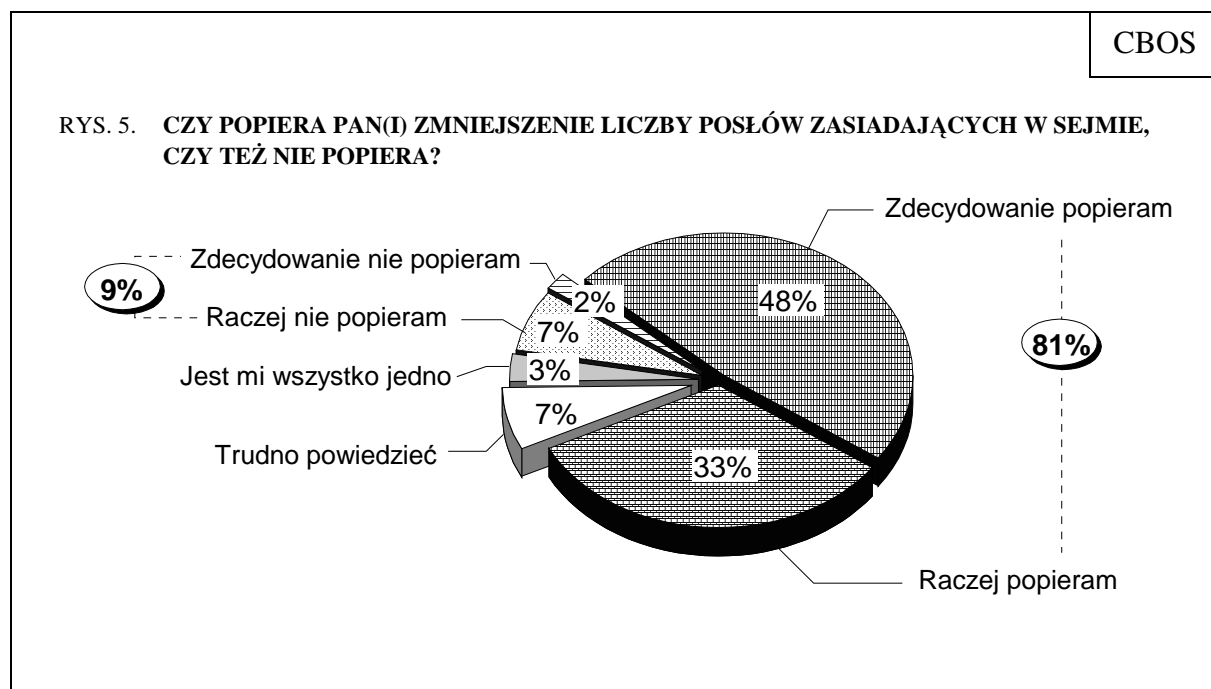
Tabela 10

Potencjalne elektoraty	Czy popiera Pan(i) likwidację Senatu, czy też nie popiera?			
	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć
	w procentach			
LiD*	63	29	4	4
PO	54	30	5	11
PSL*	63	14	15	8
PiS	39	44	9	8
Niezdecydowani, na kogo głosować	46	16	13	25
Niezdecydowani, czy głosować	53	21	10	16
Niegłosujący	51	21	11	17

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

ZMNIEJSZENIE LICZBY POSŁÓW?

Przytłaczająca większość Polaków chce zredukowania liczby posłów zasiadających w Sejmie, z tego niemal połowa (48%) jest zdecydowanie przychylna takiemu rozwiązaniu. Sprzeciw w tym względzie wyraża zaledwie 9% ankietowanych, a pozostali nie mają wyrobionej opinii na ten temat (7%) lub pozostają wobec niego obojętni (3%).

Od października 2004 roku nieznacznie (o 4 punkty) zmniejszył się odsetek osób popierających ograniczenie liczby posłów w polskim Sejmie, w tym wyraźnie zmalała grupa zdecydowanych entuzjastów tego pomysłu (z 59% do 48%).

Tabela 11

Czy popiera Pan(i) zmniejszenie liczby posłów zasiadających w Sejmie, czy też nie popiera?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X 2004*	III 2008
	w procentach	
Zdecydowanie popieram	59	48
Raczej popieram	26	33
Raczej nie popieram	5	6
Zdecydowanie nie popieram	2	2
Jest mi wszystko jedno	2	3
Trudno powiedzieć	6	7

* W roku 2004 pytano o zmniejszenie o połowę liczby posłów zasiadających w Sejmie

Za ograniczeniem liczby mandatów poselskich stanowczo opowiadają się sympatycy wszystkich ugrupowań politycznych, a także osoby o niesprecyzowanych preferencjach partyjnych, niezdecydowani na udział w ewentualnych wyborach oraz z góry zakładający w nich swoją absencję. Jednak stosunkowo najbardziej przychylni temu pomysłowi są potencjalni wyborcy PO, a z największym dystansem podchodzą do niego zwolennicy LiD.

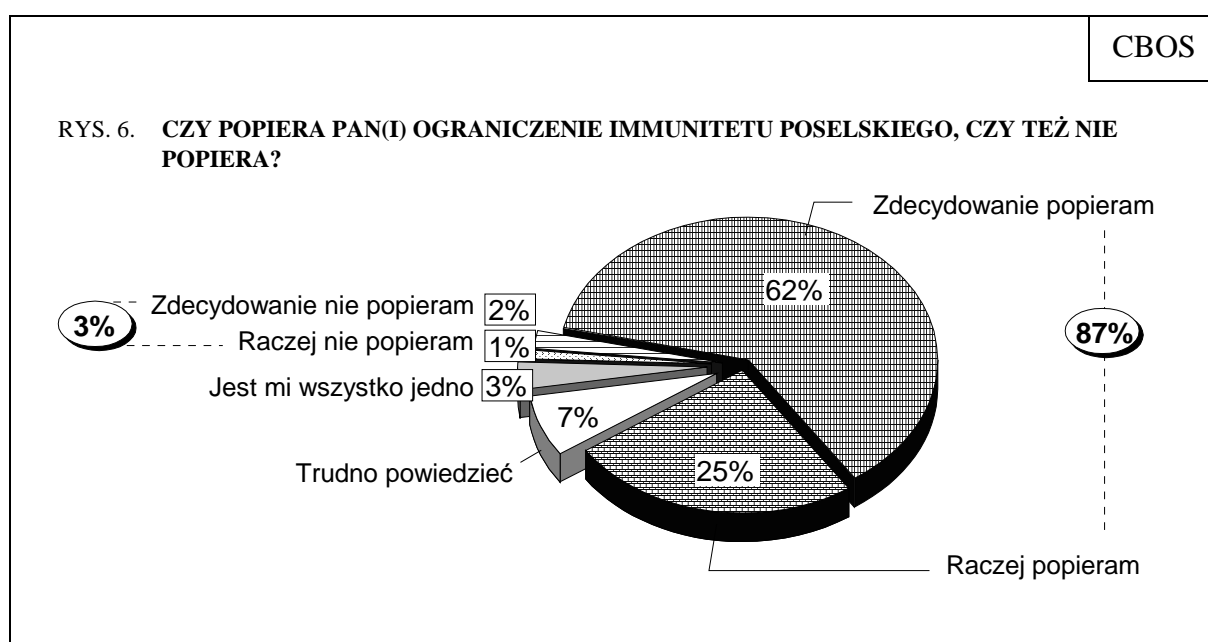
Tabela 12

Potencjalne elektoraty	Czy popiera Pan(i) zmniejszenie liczby posłów zasiadających w Sejmie, czy też nie popiera?			
	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć
	w procentach			
LiD*	72	23	2	3
PO	87	9	1	3
PSL*	70	15	4	11
PiS	79	14	3	4
Niezdecydowani, na kogo głosować	77	2	6	15
Niezdecydowani, czy głosować	81	7	4	8
Niegłosujący	77	6	5	12

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

OGRANICZENIE IMMUNITETU POSELSKIEGO?

Jeszcze większym poparciem obywateli niż wcześniejsze pomysły cieszy się inicjatywa mająca na celu ograniczenie mocno zakorzenionego w tradycji polskiego parlamentaryzmu immunitetu poselskiego. Za tym, aby posłowie – pomimo pełnionych funkcji publicznych – w niektórych sytuacjach nie byli tak jak dotychczas chronieni przepisami prawa, opowiada się aż 87% badanych, z czego blisko dwie trzecie stanowią zdecydowani zwolennicy tego pomysłu. Przeciwnie zdanie wyraża zaledwie 3% ankietowanych, a dla pozostałych kwestia ta jest niejednoznaczna (7%) lub nieistotna (3%).

Podobnie jak w przypadku propozycji zmniejszenia liczby posłów, również w kwestii ograniczenia immunitetu poselskiego we wszystkich elektoratach zwolennicy tego pomysłu zdecydowanie przewyższają liczebnie jego przeciwników. Różnice tych proporcji są najbardziej wyraźne wśród potencjalnych wyborców PO. Stosunkowo najwięcej przeciwników ograniczania immunitetu poselskiego jest w elektoracie LiD.

Tabela 13

Potencjalne elektoraty	Czy popiera Pan(i) ograniczenie immunitetu poselskiego, czy też nie popiera?			
	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć
	w procentach			
LiD*	87	11	0	2
PO	94	2	1	3
PSL*	83	5	5	7
PiS	87	5	3	5
Niezdecydowani, na kogo głosować	76	4	5	15
Niezdecydowani, czy głosować	86	3	4	7
Niegłosujący	79	4	4	13

* Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

Poparcie dla omawianych propozycji zmian w polskim systemie politycznym jest wśród Polaków stosunkowo duże. Można jednak przypuszczać, że zwolennicy tych reform w znacznej części nie do końca zdają sobie sprawę z tego, że wprowadzenie ich w życie wymaga zmodyfikowania treści ustawy zasadniczej. Pomimo niemal powszechnego poparcia dla takich inicjatyw jak chociażby zmniejszenie liczby posłów czy ograniczenie immunitetu poselskiego, na zmianę konstytucji zgadza się obecnie zaledwie nieco ponad jedna trzecia badanych. Symptomatyczne jest jednak to, że spośród zadeklarowanych przeciwników zmian w ustawie zasadniczej aż 44% opowiada się za większościovym systemem wyborczym, 68% chce wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych, blisko połowa (48%) optuje za likwidacją Senatu, 81% domaga się zmniejszenia liczby posłów, a 89% za wskazane uznaje ograniczenie immunitetu poselskiego.

Stosunkowo duże odsetki obojętności i braku opinii, zwłaszcza w kwestiach związanych z systemem wyborczym, mogą wskazywać na niejasność i niezrozumienie przez znaczną część Polaków zarówno zasad funkcjonowania obecnej ordynacji, jak i proponowanych zmian w tym zakresie.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce obecnie powinno się zmienić konstytucję czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	41	22	1205
Płeć				
Mężczyźni	41	44	15	569
Kobiety	34	39	27	636
Wiek				
18-24 lata	31	51	18	181
25-34	34	45	22	222
35-44	42	41	17	195
45-54	39	42	19	214
55-64	44	35	22	183
65 lat i więcej	34	35	31	210
Miejsce zamieszkania				
Wieś	32	42	26	458
Miasto do 20 tys.	40	38	22	166
20-100 tys.	43	39	19	229
101-500 tys.	39	44	18	187
501 tys. i więcej mieszk.	39	45	16	164
Wykształcenie				
Podstawowe	31	34	34	330
Zasadnicze zawodowe	40	39	21	313
Średnie	40	45	15	401
Wyższe	35	52	13	161
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	55	8	86
Prac. umysł. niż. szczebla	43	40	17	115
Pracownicy fiz. - umysł.	48	32	20	97
Robotnicy wykwalifikowani	37	38	24	112
Robotnicy niewykwalifik.	43	45	12	55
Rolnicy	32	41	27	64
Pracujący na własny rach.	55	28	17	52
Bierni zawodowo				
Renciści	31	39	31	85
Emeryci	39	37	25	264
Uczniowie i studenci	27	57	16	112
Bezrobotni	30	42	27	105
Gospodynie domowe i inni	27	46	27	59
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	44	39	17	154
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	44	43	13	98
sekt. pryw. poza rolnict.	42	39	19	258
prywatnym gosp. rolnym	35	40	26	61
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	40	40	20	71
301-500	38	41	21	145
501-900	39	40	21	237
901-1200	42	41	17	145
Powyżej 1200 zł	41	44	15	154
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	33	27	260
Średnie	35	43	23	487
Dobre	38	44	17	458
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	38	29	88
Raz w tygodniu	36	42	22	616
1-2 razy w miesiącu	41	37	22	168
Kilka razy w roku	38	43	19	226
W ogóle nie uczestniczy	39	42	19	106
Poglądy polityczne				
Lewica	49	44	7	133
Centrum	38	47	15	391
Prawica	41	43	16	383
Trudno powiedzieć	26	31	43	297

Tabela 2. Są różne sposoby wybierania posłów do parlamentu. Jaki sposób wybierania jest, Pana(i) zdaniem, najlepszy i warto by go zastosować w Polsce? 1 - Proporcjonalny - to znaczy taki, jaki stosowany był dotychczas: z jednego okręgu wybiera się kilku, a nawet kilkunastu posłów, a mandaty dzieli się proporcjonalnie do liczby głosów, jakie padły na listy poszczególnych partii; 2 - Większościowy - to znaczy taki, w którym w jednym okręgu wyborczym wybierany jest jeden poseł, który uzyskał największą liczbę głosów; 3 - Mieszany - część posłów wybiera się głosując na listy, część w okręgach jednomandatowych; 4 - Nie ma to dla mnie znaczenia

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	40	9	21	14	1205
Płeć						
Mężczyźni	15	45	10	20	10	569
Kobiety	17	36	8	22	18	636
Wiek						
18-24 lata	17	42	9	19	14	181
25-34	24	37	6	20	13	222
35-44	14	45	9	23	9	195
45-54	16	44	12	19	10	214
55-64	12	42	12	21	13	183
65 lat i więcej	12	31	6	26	25	210
Miejsce zamieszkania						
Wieś	12	40	8	23	17	458
Miasto do 20 tys.	15	37	11	20	17	166
20-100 tys.	21	40	9	20	10	229
101-500 tys.	14	39	9	24	14	187
501 tys. i więcej mieszk.	23	43	9	17	8	164
Wykształcenie						
Podstawowe	11	32	6	25	26	330
Zasadnicze zawodowe	15	35	9	27	14	313
Średnie	18	46	11	18	7	401
Wyższe	22	49	12	10	8	161
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	26	50	8	11	5	86
Prac. umysł. niż. szczebla	20	48	12	11	8	115
Pracownicy fiz.- umysł.	20	39	8	24	9	97
Robotnicy wykwalifikowani	19	42	10	18	11	112
Robotnicy niewykwalifik.	10	37	7	36	10	55
Rolnicy	12	35	7	32	13	64
Pracujący na własny rach.	14	43	15	21	7	52
Bierni zawodowo						
Renciści	8	29	8	32	23	85
Emeryci	13	35	7	24	21	264
Uczniowie i studenci	16	46	9	14	15	112
Bezrobotni	19	34	11	21	15	105
Gospodynie domowe i inni	13	47	6	21	13	59
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	20	44	13	16	7	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	15	50	6	22	7	98
sekt. pryw. poza rolnict.	19	41	10	19	10	258
prywatnym gosp. rolnym	12	38	5	33	12	61
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	17	44	4	28	6	71
301-500	13	39	12	26	11	145
501-900	13	36	10	23	18	237
901-1200	17	43	9	20	11	145
Powyżej 1200 zł	22	47	12	8	11	154
Ocena własnych war. mater.						
Złe	11	37	8	26	18	260
Średnie	15	38	10	23	15	487
Dobre	20	44	9	17	11	458
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	20	36	5	23	16	88
Raz w tygodniu	15	41	10	19	15	616
1-2 razy w miesiącu	17	37	10	26	10	168
Kilka razy w roku	13	41	10	26	12	226
W ogóle nie uczestniczy	22	39	6	17	17	106
Poglądy polityczne						
Lewica	20	48	8	17	6	133
Centrum	15	44	10	23	9	391
Prawica	20	44	11	16	10	383
Trudno powiedzieć	11	26	5	28	30	297

Tabela 3. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych, to znaczy takich, w których w jednym okręgu wybierany jest jeden poseł, czy też nie popiera?

(%)

	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	13	6	17	1200
Płeć					
Mężczyźni	71	13	5	11	567
Kobiety	57	12	8	23	633
Wiek					
18-24 lata	63	13	10	15	180
25-34	64	16	4	16	222
35-44	72	12	5	11	195
45-54	71	10	4	15	213
55-64	63	14	6	17	183
65 lat i więcej	49	11	11	28	208
Miejsce zamieszkania					
Wieś	66	8	6	20	457
Miasto do 20 tys.	69	9	4	17	165
20-100 tys.	59	15	8	18	228
101-500 tys.	64	16	6	14	186
501 tys.i więcej mieszk.	58	22	9	11	164
Wykształcenie					
Podstawowe	53	9	9	29	326
Zasadnicze zawodowe	71	9	4	16	312
Średnie	66	17	7	11	401
Wyższe	68	16	5	11	161
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	69	19	4	9	86
Prac.umysł.niż.szczebla	68	17	5	11	115
Pracownicy fiz.- umysł.	71	12	4	13	97
Robotnicy wykwalifikowani	67	14	4	15	112
Robotnicy niewykwalifik.	73	5	5	17	54
Rolnicy	68	9	5	18	64
Pracujący na własny rach.	67	18	4	11	52
Bierni zawodowo					
Renciści	50	12	11	27	83
Emeryci	55	12	10	23	263
Uczniowie i studenci	63	15	5	17	110
Bezrobotni	68	7	8	17	105
Gospodynie domowe i inni	73	7	4	16	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	69	14	7	10	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	71	13	3	13	97
sekt. pryw. poza rolnict.	67	17	4	13	258
prywatnym gosp. rolnym	72	6	7	15	61
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	69	15	7	8	71
301-500	67	11	6	16	145
501-900	65	9	8	18	236
901-1200	67	13	10	10	145
Powyżej 1200 zł	65	19	4	12	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	60	10	8	22	259
Średnie	63	13	7	17	485
Dobre	67	14	5	15	456
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	54	9	16	21	87
Raz w tygodniu	65	12	5	18	612
1-2 razy w miesiącu	66	14	6	15	168
Kilka razy w roku	65	13	7	15	226
W ogóle nie uczestniczy	61	17	5	18	106
Poglądy polityczne					
Lewica	74	17	2	6	133
Centrum	72	11	5	11	390
Prawica	63	17	7	13	383
Trudno powiedzieć	49	6	9	35	294

Tabela 4. Czy popiera Pan(i) **likwidację Senatu**, czy też nie popiera?

(%)

	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	27	8	14	1202
Płeć					
Mężczyźni	59	24	7	10	568
Kobiety	44	30	10	16	634
Wiek					
18-24 lata	34	37	13	15	181
25-34	50	30	6	14	222
35-44	53	28	7	12	195
45-54	52	28	8	11	213
55-64	62	18	8	12	183
65 lat i więcej	54	22	8	17	209
Miejsce zamieszkania					
Wieś	49	25	10	15	458
Miasto do 20 tys.	58	24	7	10	166
20-100 tys.	50	29	7	14	228
101-500 tys.	57	23	5	15	186
501 tys.i więcej mieszk.	43	37	10	10	164
Wykształcenie					
Podstawowe	46	23	11	20	328
Zasadnicze zawodowe	57	23	7	13	312
Średnie	51	31	9	9	401
Wyższe	50	34	7	9	161
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	49	40	5	7	86
Prac. umysł. niż. szczebla	50	33	9	8	115
Pracownicy fiz.- umysł.	57	25	5	13	97
Robotnicy wykwalifikowani	59	27	4	10	112
Robotnicy niewykwalifik.	48	32	10	10	54
Rolnicy	58	15	10	17	64
Pracujący na własny rach.	53	22	2	23	52
Bierni zawodowo					
Renciści	49	18	13	21	83
Emeryci	56	23	6	15	264
Uczniowie i studenci	33	39	13	15	112
Bezrobotni	44	27	14	15	105
Gospodynie domowe i inni	57	23	12	8	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	53	31	7	9	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	59	29	5	8	97
sekt. pryw. poza rolnict.	50	32	6	12	258
prywatnym gosp. rolnym	60	13	11	16	61
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	47	38	9	6	71
301-500	54	25	10	11	145
501-900	47	27	11	16	236
901-1200	57	28	7	9	145
Powyżej 1200 zł	54	34	3	9	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	49	24	10	17	259
Średnie	54	24	9	13	486
Dobre	49	33	7	11	457
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	33	18	15	87
Raz w tygodniu	48	27	9	15	614
1-2 razy w miesiącu	57	27	8	7	168
Kilka razy w roku	56	29	4	12	226
W ogóle nie uczestniczy	58	18	7	16	106
Poglądy polityczne					
Lewica	59	32	6	3	133
Centrum	53	27	9	11	391
Prawica	51	32	7	10	383
Trudno powiedzieć	44	18	11	26	295

Tabela 5. Czy popiera Pan(i) **zmniejszenie liczby posłów zasiadających w Sejmie**, czy też nie popiera?

(%)

	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	81	9	3	7	1202
Płeć					
Mężczyźni	83	10	2	5	568
Kobiety	80	8	4	8	634
Wiek					
18-24 lata	77	9	7	8	181
25-34	80	10	1	9	222
35-44	83	9	2	5	195
45-54	82	11	2	5	213
55-64	84	8	4	5	183
65 lat i więcej	82	5	4	9	209
Miejsce zamieszkania					
Wieś	79	8	4	9	458
Miasto do 20 tys.	83	10	3	4	166
20-100 tys.	80	7	4	10	228
101-500 tys.	87	7	3	3	186
501 tys.i więcej mieszk.	81	12	1	5	164
Wykształcenie					
Podstawowe	76	7	6	11	328
Zasadnicze zawodowe	86	6	2	6	312
Średnie	82	10	4	5	401
Wyższe	81	13	1	5	161
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	83	14	0	3	86
Prac.umysł.niż.szczebla	80	12	3	4	115
Pracownicy fiz.- umysł.	84	5	3	8	97
Robotnicy wykwalifikowani	86	8	2	5	112
Robotnicy niewykwalifik.	87	3	6	5	54
Rolnicy	72	14	1	13	64
Pracujący na własny rach.	85	7	0	8	52
Bierni zawodowo					
Renciści	82	3	7	8	83
Emeryci	79	9	4	8	264
Uczniowie i studenci	80	9	4	8	112
Bezrobotni	76	10	6	7	105
Gospodynie domowe i inni	88	4	2	6	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	84	9	3	3	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	87	10	0	3	97
sekt. pryw. poza rolnict.	82	8	2	7	258
prywatnym gosp. rolnym	71	15	2	12	61
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	90	5	1	3	71
301-500	77	13	4	6	145
501-900	84	5	3	8	236
901-1200	85	8	4	3	145
Powyżej 1200 zł	82	12	1	4	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	83	6	2	9	259
Średnie	80	8	5	7	486
Dobre	81	11	2	5	457
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	78	5	12	5	87
Raz w tygodniu	79	10	3	8	614
1-2 razy w miesiącu	85	8	3	4	168
Kilka razy w roku	84	7	2	6	226
W ogóle nie uczestniczy	81	10	1	9	106
Poglądy polityczne					
Lewica	85	12	2	2	133
Centrum	86	10	2	2	391
Prawica	85	9	2	4	383
Trudno powiedzieć	69	4	8	20	295

Tabela 6. Czy popiera Pan(i) **ograniczenie immunitetu poselskiego**, czy też nie popiera?

(%)

	Popieram	Nie popieram	Jest mi wszystko jedno	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	87	3	3	7	1197
Płeć					
Mężczyźni	89	4	2	5	566
Kobiety	84	3	3	9	632
Wiek					
18-24 lata	82	5	6	8	180
25-34	88	4	1	7	220
35-44	90	3	2	4	195
45-54	92	1	2	5	213
55-64	86	5	3	6	182
65 lat i więcej	81	3	3	13	208
Miejsce zamieszkania					
Wieś	85	3	3	8	457
Miasto do 20 tys.	90	2	3	5	165
20-100 tys.	83	4	2	12	226
101-500 tys.	90	4	3	3	186
501 tys.i więcej mieszk.	88	5	2	5	163
Wykształcenie					
Podstawowe	79	3	4	14	325
Zasadnicze zawodowe	89	4	2	6	312
Średnie	90	3	3	4	400
Wyższe	89	6	1	4	161
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	91	5	3	1	86
Prac.umysł.niż.szczebla	90	4	2	4	115
Pracownicy fiz.- umysł.	89	3	2	6	97
Robotnicy wykwalifikowani	91	2	2	5	112
Robotnicy niewykwalifik.	90	1	2	7	54
Rolnicy	88	0	1	11	64
Pracujący na własny rach.	89	5	0	6	52
Bierni zawodowo					
Renciści	82	1	4	13	82
Emeryci	81	6	3	10	263
Uczniowie i studenci	85	4	2	9	110
Bezrobotni	85	2	5	7	103
Gospodynie domowe i inni	90	2	2	6	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	92	4	2	2	154
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	93	3	0	3	97
sekt. pryw. poza rolnict.	88	3	2	6	258
prywatnym gosp. rolnym	88	0	2	10	61
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	91	3	5	1	69
301-500	85	3	4	8	145
501-900	87	1	3	9	235
901-1200	91	5	1	4	145
Powyżej 1200 zł	87	7	1	5	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	85	2	2	10	256
Średnie	86	3	3	8	485
Dobre	88	5	2	5	456
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	80	3	10	7	87
Raz w tygodniu	86	3	2	8	611
1-2 razy w miesiącu	91	4	2	3	168
Kilka razy w roku	87	4	2	7	226
W ogóle nie uczestniczy	85	4	2	9	104
Poglądy polityczne					
Lewica	94	5	0	1	132
Centrum	91	4	2	3	390
Prawica	91	4	2	4	383
Trudno powiedzieć	72	2	6	20	292